Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 20 czerwca 2024 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Odpowiedzialność rodzicielska – Rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 – Artykuły 10 i 11 – Jurysdykcja w przypadkach bezprawnego uprowadzenia dziecka – Miejsce zwykłego pobytu dziecka w państwie członkowskim przed bezprawnym uprowadzeniem – Postępowanie w sprawie powrotu pomiędzy państwem trzecim a państwem członkowskim – Pojęcie „wniosku o powrót” – Konwencja haska z dnia 25 października 1980 r. dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę

W sprawie C-35/23 [Greislzel] [1]

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Oberlandesgericht Frankfurt am Main (wyższy sąd krajowy we Frankfurcie nad Menem, Niemcy) postanowieniem z dnia 16 stycznia 2023 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 25 stycznia 2023 r., w postępowaniu:

Ojciec

przeciwko

Matce,

przy udziale:

Dziecka L,

Adwokata,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: C. Lycourgos, prezes izby, O. Spineanu-Matei, J.-C. Bonichot, S. Rodin i L.S. Rossi (sprawozdawczyni), sędziowie,

rzecznik generalny: M. Campos Sánchez-Bordona,

sekretarz: N. Mundhenke, administratorka,

* Język postępowania: niemiecki.

[1] Niniejszej sprawie została nadana fikcyjna nazwa. Nie odpowiada ona rzeczywistej nazwie ani rzeczywistemu nazwisku żadnej ze stron postępowania.

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 7 grudnia 2023 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu ojca – A. Hamerak oraz T. von Plehwe, Rechtsanwälte,

– w imieniu rządu niemieckiego – J. Möller, M. Hellmann, R. Kanitz oraz J. Simon, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu rządu polskiego – B. Majczyna, M. Kozak oraz S. Żyrek, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Komisji Europejskiej – C. Vollrath oraz W. Wils, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 8 lutego 2024 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 10 i 11 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.U. 2003, L 338, s. 1).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy obywatelem niemieckim zamieszkałym w Szwajcarii, ojcem małoletniego dziecka L, a matką tego dziecka w przedmiocie odpowiedzialności rodzicielskiej względem tego dziecka.

Ramy prawne

Konwencja haska z 1980 r.

3 Zgodnie z preambułą do Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzonej w Hadze dnia 25 października 1980 r. (zwanej dalej „konwencją haską z 1980 r.") ma ona na celu ochronę dziecka „na płaszczyźnie międzynarodowej przed szkodliwymi skutkami, wynikającymi z bezprawnego uprowadzenia go lub zatrzymania, […] ustal[enie zasad] postępowania w celu zagwarantowania niezwłocznego powrotu dziecka do państwa jego stałego pobytu oraz […] zapewni[enie] ochron[y] prawa do odwiedzin".

4 Artykuł 6 akapit pierwszy tej konwencji stanowi:

„Każde umawiające się państwo wyznaczy organ centralny w celu realizacji obowiązków wynikających dla niego z konwencji".

5 Artykuł 8 akapit pierwszy wspomnianej konwencji postanawia:

„Jakakolwiek osoba, instytucja lub inna organizacja utrzymująca, że dziecko zostało uprowadzone lub zatrzymane z naruszeniem prawa do opieki, może zwrócić się bądź do organu centralnego miejsca stałego pobytu dziecka, bądź organu centralnego każdego innego umawiającego się państwa o pomoc w zapewnieniu powrotu dziecka".

6 Zgodnie z art. 12 akapit pierwszy tej konwencji:

„Jeżeli dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub zatrzymane w rozumieniu art. 3, a w chwili wpłynięcia wniosku do władzy sądowej lub administracyjnej umawiającego się państwa, w którym znajduje się dziecko, upłynął okres krótszy niż jeden rok od dnia uprowadzenia lub zatrzymania, zainteresowana władza zarządza niezwłoczne wydanie dziecka".

7 Artykuł 13 konwencji haskiej z 1980 r. przewiduje:

„Bez względu na postanowienia artykułu poprzedzającego władza sądowa lub administracyjna państwa wezwanego nie jest obowiązana zarządzić wydani[a] dziecka, jeżeli osoba, instytucja lub organizacja sprzeciwiająca się wydaniu dziecka wykaże, że:

a) osoba, instytucja lub organizacja opiekująca się dzieckiem faktycznie nie wykonywała prawa do opieki w czasie uprowadzenia lub zatrzymania albo zgodziła się lub później wyraziła zgodę na uprowadzenie lub zatrzymanie; lub

b) istnieje poważne ryzyko, że powrót dziecka naraziłby je na szkodę fizyczną lub psychiczną albo w jakikolwiek inny sposób postawiłby je w niekorzystnej sytuacji.

[…]".

8 Artykuł 34 konwencji haskiej z 1980 r. przewiduje:

„[…] niniejsza konwencja nie stoi na przeszkodzie powoływaniu się na inne postanowienia międzynarodowe wiążące państwo wzywające i państwo wezwane […] dla uzyskania zwrotu [powrotu] dziecka, które zostało bezprawnie uprowadzone lub zatrzymane, albo dla ustalenia prawa do odwiedzin".

Rozporządzenie nr 2201/2003

9 Motywy 12, 17 i 18 rozporządzenia nr 2201/2003 brzmią następująco:

„(12) Podstawy jurysdykcji w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej ustanowione w niniejszym rozporządzeniu ukształtowane są zgodnie z zasadą dobra dziecka, w szczególności według kryterium bliskości. Oznacza to, że jurysdykcja powinna należeć w pierwszej kolejności do sądów państw członkowskich zwykłego pobytu dziecka, z wyjątkiem niektórych przypadków zmiany miejsca pobytu dziecka lub w następstwie porozumienia zawartego między podmiotami odpowiedzialności rodzicielskiej.

[…]

(17) W przypadku bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka powinno się niezwłocznie zarządzić jego powrót; w tym celu nadal powinna mieć zastosowanie konwencja haska z […] 1980 r., którą uzupełniają przepisy niniejszego rozporządzenia, w szczególności je[go] art. 11. Sądy państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub w którym zostało bezprawnie zatrzymane, powinny mieć w szczególnych, należycie uzasadnionych przypadkach możliwość sprzeciwienia się jego powrotowi. Powinno być jednak możliwe zastąpienie takiego orzeczenia przez późniejsze orzeczenie sądu państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem. Jeżeli takie orzeczenie wymaga powrotu dziecka, powrót powinien nastąpić bez potrzeby przeprowadzenia szczególnego postępowania w sprawie uznania i wykonania tego orzeczenia w państwie członkowskim, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone.

(18) Jeżeli sąd odmówił zarządzenia powrotu dziecka na podstawie art. 13 konwencji haskiej z 1980 r., powinien o tym poinformować sąd mający jurysdykcję lub organ centralny państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem. O ile nie wszczęto jeszcze postępowania przed tym sądem, sąd ten albo organ centralny powinien powiadomić strony. Obowiązek ten nie powinien być przeszkodą dla organu centralnego w powiadomieniu także właściwych organów zgodnie z prawem krajowym”.

10 Artykuł 2 tego rozporządzenia, zatytułowany „Definicje”, stanowi:

„Na użytek niniejszego rozporządzenia:

[…]

7) »odpowiedzialność rodzicielska« oznacza ogół praw i obowiązków, które zostały przyznane osobie fizycznej lub prawnej orzeczeniem, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie, dotyczących osoby lub majątku dziecka. Pojęcie to obejmuje w szczególności pieczę na dzieckiem oraz prawo do osobistej styczności z dzieckiem;

[…]

9) »piecza nad dzieckiem« obejmuje prawa i obowiązki związane z opieką nad osobą dziecka, w szczególności prawo do określania miejsca pobytu dziecka;

[…]

11) »bezprawne uprowadzenie albo zatrzymanie dziecka« oznacza uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka, jeżeli:
   a) narusza to to prawo do pieczy nad dzieckiem, które na mocy orzeczenia, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie przysługuje zgodnie z prawem państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt;

   oraz

b) pod warunkiem że prawo pieczy nad dzieckiem było, wspólnie lub samemu [samodzielnie], faktycznie wykonywane w czasie uprowadzenia lub zatrzymania dziecka lub byłoby wykonywane, gdyby uprowadzenie lub zatrzymanie nie nastąpiło. Za wspólne wykonywanie pieczy nad dzieckiem uznaje się sytuację, gdy jeden podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej na mocy orzeczenia lub z mocy prawa nie może stanowić o miejscu pobytu dziecka bez zgody innego podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej".

11 Rozporządzenie nr 2201/2003 zawiera rozdział II, zatytułowany „Jurysdykcja", w którym znajdują się w sekcji 2, zatytułowanej „Odpowiedzialność rodzicielska", art. 8–15 tego rozporządzenia.

12 Artykuł 8 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja ogólna", przewiduje:

„1. W sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej jurysdykcję mają sądy państwa członkowskiego, w którym w chwili wniesienia pozwu lub wniosku dziecko ma zwykły pobyt.

2. [Ustęp] 1 ma zastosowanie z zastrzeżeniem przepisów art. 9, 10 i 12".

13 Artykuł 10 tego rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja w przypadkach uprowadzenia dziecka", stanowi:

„W przypadku bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka jurysdykcja sądów państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, zostaje utrzymana do chwili uzyskania przez dziecko zwykłego pobytu w innym państwie członkowskim oraz:

a) każda z osób, instytucji lub innych jednostek sprawujących pieczę nad dzieckiem przyzwoliła na uprowadzenie lub zatrzymanie;

lub

b) dziecko przebywało w tym innym państwie członkowskim przez co najmniej rok od chwili, w której osoba, instytucja lub inna jednostka sprawująca pieczę nad dzieckiem dowiedziała się lub powinna była się dowiedzieć o miejscu jego pobytu, dziecko zadomowiło się w swoim nowym otoczeniu oraz spełniony jest jeden z następujących warunków:
   (i) w ciągu roku od chwili, w której sprawujący pieczę nad dzieckiem dowiedział się lub powinien był się dowiedzieć o miejscu pobytu dziecka, nie został złożony żaden pozew lub wniosek o powrót dziecka do właściwych organów państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało uprowadzone lub w którym jest zatrzymane,
   (ii) pozew lub wniosek o powrót wniesiony przez sprawującego pieczę nad dzieckiem został cofnięty, a żaden nowy wniosek nie został złożony w terminie określonym w ppkt (i);
   (iii) postępowanie przed sądem w państwie członkowskim, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem, zostało zakończone zgodnie z art. 11 ust. 7;
   (iv) sądy państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem, wydały orzeczenie o prawie do pieczy nad dzieckiem, w którym nie zarządziły powrotu dziecka".

14 Artykuł 11 rozporządzenia nr 2201/2003, zatytułowany „Powrót dziecka”, stanowi:

„1. Jeżeli osoba, instytucja lub inna jednostka sprawująca pieczę nad dzieckiem wnosi pozew lub wniosek do właściwych organów państwa członkowskiego o wydanie orzeczenia na podstawie [konwencji haskiej z 1980 r.] w celu doprowadzenia do powrotu dziecka bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymywanego w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, stosuje się ust. 2–8.

[…]

6. Jeżeli sąd wydał orzeczenie odmawiające zarządzenia powrotu dziecka na podstawie art. 13 konwencji haskiej z 1980 r., sąd ten musi natychmiast, bezpośrednio lub za pośrednictwem swojego organu centralnego, przekazać odpis orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka oraz odpowiednich dokumentów, w szczególności protokołu rozpraw przed sądem, sądowi właściwemu lub organowi centralnemu w państwie członkowskim, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, zgodnie z prawem krajowym. Wszystkie wymienione dokumenty zostają przedłożone sądowi w ciągu miesiąca od daty orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu.

7. O ile jedna ze stron postępowania nie wszczęła postępowania przed sądami państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, sąd albo organ centralny, który otrzymuje informacje wymienione w ust. 6, musi powiadomić o tym strony i wezwać je do przedstawienia obserwacji sądowi, zgodnie z prawem krajowym, w terminie trzech miesięcy od daty powiadomienia, aby sąd mógł zbadać kwestię pieczy nad dzieckiem.

Bez uszczerbku dla przepisów jurysdykcyjnych zawartych w niniejszym rozporządzeniu, sąd zamyka sprawę, jeżeli w przewidzianym terminie nie wpłyną do sądu żadne obserwacje [uwagi].

8. Niezależnie od orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka na podstawie art. 13 konwencji haskiej z 1980 r. każde późniejsze orzeczenie zarządzające powrót dziecka wydane przez sąd mający jurysdykcję zgodnie z niniejszym rozporządzeniem jest wykonalne zgodnie z przepisami rozdziału III sekcja 4 w celu zapewnienia powrotu dziecka”.

15 Artykuł 60 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Stosunek do określonych konwencji wielostronnych”, stanowi:

„W stosunkach między państwami członkowskimi niniejsze rozporządzenie ma pierwszeństwo przed poniższymi konwencjami w zakresie, w jakim dotyczą one spraw uregulowanych w niniejszym rozporządzeniu:

[…]

e) konwencją haską [z 1980 r.]”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

16 L urodziła się w Szwajcarii w listopadzie 2014 r. i ma podwójne obywatelstwo niemieckie i polskie. Jej ojciec, obywatel niemiecki, zamieszkuje w Szwajcarii od czerwca 2013 r. ze względów zawodowych, podczas gdy jej matka, obywatelka polska, mieszkała z córką od stycznia 2015 r. do kwietnia 2016 r. we Frankfurcie nad Menem (Niemcy), w którym to mieście rodzice L zawarli związek małżeński.

17 Od stycznia 2015 r. do kwietnia 2016 r. ojciec regularnie odwiedzał matkę i L w Niemczech.

18 W maju 2015 r. szwajcarski urząd ds. migracji uwzględnił wniosek o połączenie rodziny złożony przez ojca, w następstwie którego matka uzyskała zezwolenie na pobyt czasowy w Szwajcarii, ważne do dnia 31 grudnia 2019 r.

19 W dniu 9 kwietnia 2016 r. matka przeprowadziła się razem z L do Polski. Wymeldowała wówczas całą rodzinę z adresu zamieszkania we Frankfurcie nad Menem, podając adres ojca w Szwajcarii. Latem 2016 r. starała się o pracę w Szwajcarii. Od listopada 2016 r. pracuje w Polsce.

20 Na samym początku tego okresu ojciec odwiedził małżonkę i córkę w Polsce. Jednakże od kwietnia 2017 r. matka odmówiła ojcu wykonywania prawa do osobistej styczności z córką. Zapisała ją do przedszkola w Polsce bez zgody ojca. Pod koniec maja 2017 r. poinformowała go, że pozostanie z córką w Polsce.

21 W dniu 7 lipca 2017 r. ojciec złożył wniosek o powrót dziecka do Szwajcarii za pośrednictwem szwajcarskiego organu centralnego, a mianowicie federalnego urzędu ds. wymiaru sprawiedliwości w Bernie (Szwajcaria) na podstawie konwencji haskiej z 1980 r.

22 Postanowieniem z dnia 8 grudnia 2017 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa-Nowej Huty (Polska) oddalił ten wniosek ze względu na to, że ojciec wyraził zgodę na przeniesienie się matki i córki na czas nieokreślony do Polski. Ponadto sąd ten uznał, że w przypadku powrotu dziecka istnieje poważne ryzyko dla jego dobra w rozumieniu art. 13 akapit pierwszy lit. b) konwencji haskiej z 1980 r., ponieważ ojciec miał przyznać się do jednokrotnego zastosowania przemocy wobec matki.

23 Wniesione przez ojca zażalenie na to postanowienie zostało oddalone przez Sąd Okręgowy w Krakowie (Polska) w dniu 17 kwietnia 2018 r.

24 W dniu 27 września 2017 r. matka złożyła w Polsce pozew o rozwód. W październiku 2017 r. wymeldowała również L z gminy X w Szwajcarii.

25 Postanowieniem z dnia 5 czerwca 2018 r. Sąd Okręgowy w Krakowie tymczasowo powierzył matce sprawowanie pieczy rodzicielskiej nad wspólnym dzieckiem i określił zobowiązanie ojca do świadczeń alimentacyjnych. Sąd odsyłający wskazuje, że w 2022 r. ojciec odwiedził dziecko w Polsce na podstawie orzeczenia sądowego wydanego w tym państwie członkowskim.

26 Ojciec nie podejmował później żadnych czynności w postępowaniu zainicjowanym w dniu 29 czerwca 2018 r. w niemieckim Bundesamt für Justiz (urzędzie federalnym ds. wymiaru sprawiedliwości) w Bonn (Niemcy) drugim wnioskiem o powrót dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r.

27 Wnioskiem z dnia 12 lipca 2018 r., złożonym do Amtsgericht Frankfurt am Main (sądu rejonowego we Frankfurcie nad Menem, Niemcy), ojciec zwrócił się o przyznanie mu wyłącznej pieczy nad dzieckiem, o przyznanie mu prawa do decydowania o miejscu pobytu dziecka oraz o powrót dziecka do niego do Szwajcarii od dnia uprawomocnienia się postanowienia.

28 Ojciec podnosił, że rodzice dziecka uzgodnili w 2015 r., że będą w przyszłości mieszkać z L w Szwajcarii. W kwietniu 2016 r. matka postanowiła dołączyć tymczasowo do swoich rodziców w Polsce. Ojciec wyraził na to zgodę, o ile pobyt ten ograniczy się do dwóch lub trzech lat. Uzgodniono, że dziecko miało uczęszczać do przedszkola w Szwajcarii najpóźniej od listopada 2017 r.

29 Matka sprzeciwiła się żądaniom przedstawionym we wniosku. Podniosła ona, że ojciec wyraził zgodę na przeprowadzkę do Polski i współdziałał przy uzyskaniu polskiego paszportu w tym państwie. Jej zdaniem nie było uzgodnienia w sprawie przeprowadzki do Polski na czas określony, podobnie jak nie było go w sprawie przeprowadzki do Szwajcarii.

30 Orzeczeniem z dnia 3 czerwca 2019 r. Amtsgericht Frankfurt am Main (sąd rejonowy we Frankfurcie nad Menem) oddalił wniosek ojca o przyznanie mu wyłącznej pieczy nad dzieckiem ze względu na brak jurysdykcji międzynarodowej do orzekania w jego przedmiocie.

31 Ojciec zaskarżył tę decyzję do Oberlandesgericht Frankfurt am Main (wyższego sądu krajowego we Frankfurcie nad Menem, Niemcy), podnosząc zasadniczo, że jurysdykcja sądów niemieckich wynika z art. 11 ust. 6 rozporządzenia nr 2201/2003 w związku z ust. 7 tego artykułu oraz z art. 10 tego rozporządzenia.

32 W tym względzie sąd odsyłający zauważa w pierwszej kolejności, że w dniu złożenia wniosku przez ojca do sądu pierwszej instancji, czyli w dniu 12 lipca 2018 r., L miała miejsce zwykłego pobytu w Polsce, w związku z czym jurysdykcja sądów niemieckich nie może opierać się na art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003.

33 W drugiej kolejności w odniesieniu do jurysdykcji tych sądów, wynikającej zdaniem ojca z art. 10 i 11 rozporządzenia nr 2201/2003, sąd odsyłający stoi na stanowisku, że artykuły te należy interpretować łącznie, i przypomina, że artykuły te mają zastosowanie wyłącznie w stosunkach między państwami członkowskimi. Dlatego też w jego ocenie w postępowaniu w sprawie powrotu, wszczętym na wniosek ojca w dniu 7 lipca 2017 r. za pośrednictwem federalnego urzędu ds. wymiaru sprawiedliwości w Bernie, które miało na celu doprowadzenie do powrotu dziecka do Szwajcarii, wymogi wynikające z art. 11 rozporządzenia nr 2201/2003 dotyczące prowadzenia postępowań na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. nie znajdują zastosowania, ponieważ Konfederacja Szwajcarska nie jest związana rozporządzeniem nr 2201/2003.

34 W konsekwencji zdaniem sądu odsyłającego po oddaleniu wniosku o powrót sąd polski nie miał żadnego powodu, aby postępować zgodnie z art. 11 ust. 6 i 7 tego rozporządzenia i poinformować sądy niemieckie lub niemiecki organ centralny o orzeczeniu odmawiającym zarządzenia powrotu. Sąd odsyłający dodaje, że drugi wniosek o powrót, który ojciec złożył w federalnym urzędzie ds. wymiaru sprawiedliwości w Bonn na krótko przed złożeniem wniosku o przyznanie wyłącznej pieczy nad dzieckiem, który leży u podstaw niniejszego postępowania, nie może stanowić podstawy utrzymania jurysdykcji na podstawie art. 10 tego rozporządzenia, ponieważ ojciec nie podjął dalszych czynności po złożeniu tego wniosku o powrót.

35 W trzeciej kolejności sąd odsyłający uważa, że o ile art. 10 rozporządzenia nr 2201/2003 ma zastosowanie w niniejszej sprawie, o tyle nie zostały co do zasady spełnione przesłanki stosowania art. 10 lit. b) ppkt (i) tego rozporządzenia, przewidującego utrzymanie jurysdykcji sądów państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem. O ile bowiem ojciec twierdzi, że dziecko zostało bezprawnie uprowadzone do Polski w maju 2017 r., o tyle dopiero w dniu 12 lipca 2018 r. złożył wniosek dotyczący prawa do pieczy, w związku z czym nie został dochowany roczny termin przewidziany w art. 10 lit. b) ppkt (i) tego rozporządzenia. Termin ten mógłby jednak zostać dochowany, gdyby rozpoczął bieg w dniu, w którym dziecko to powinno było zdaniem ojca rozpocząć uczęszczanie do przedszkola w Szwajcarii, czyli od listopada 2017 r.

36 Sąd odsyłający zauważa jednak, że opis okoliczności faktycznych przedstawiony w tym względzie przez ojca w ramach niniejszego postępowania różni się od sposobu, w jaki przedstawił je on w toku postępowania prowadzonego na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. Powstaje zatem pytanie, czy w postępowaniu prowadzonym na podstawie tej konwencji wygasło już prawo do przedstawienia nowych okoliczności faktycznych w odniesieniu do dokładnej daty bezprawnego uprowadzenia i czy zasady dotyczące ciężaru dowodu mające zastosowanie w postępowaniach prowadzonych na podstawie tej konwencji mają zastosowanie do niniejszego postępowania. Sąd odsyłający skłania się ku stwierdzeniu, że nie jest związany wydanym na podstawie wspomnianej konwencji orzeczeniem w przedmiocie wniosku o powrót dziecka i że powinien dokonać oceny sprzeczności w opisie okoliczności faktycznych przedstawionym przez ojca.

37 Wreszcie, w czwartej kolejności sąd odsyłający zauważa, że w przypadku odmowy powrotu dziecka na podstawie art. 13 konwencji haskiej z 1980 r. przepisy art. 11 ust. 6–8 rozporządzenia nr 2201/2003 przemawiają za wszczęciem postępowania dotyczącego pieczy nad dzieckiem przed sądami państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem. Jednakże wbrew temu, co twierdzi ojciec, sąd odsyłający uważa, że stosowanie przepisów tego art. 11 zakłada bezwzględnie wszczęcie postępowania na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. między dwoma państwami członkowskimi związanymi rozporządzeniem nr 2201/2003, co nie występuje w niniejszej sprawie.

38 W tych okolicznościach Oberlandesgericht Frankfurt am Main (wyższy sąd krajowy we Frankfurcie nad Menem) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„W jakim zakresie mechanizm regulacyjny ujęty w art. 10 i 11 rozporządzenia [nr 2201/2003] ogranicza się do postępowań prowadzonych między państwami członkowskimi Unii Europejskiej?

A konkretnie:

1) Czy art. 10 rozporządzenia [nr 2201/2003] znajduje zastosowanie – co skutkuje utrzymaniem jurysdykcji sądów w dotychczasowym państwie [członkowskim] pobytu – jeżeli przed uprowadzeniem dziecko miało zwykły pobyt w państwie członkowskim Unii (Niemczech), a postępowanie w sprawie powrotu dziecka na podstawie konwencji haskiej [z 1980 r.] toczy się między państwem członkowskim Unii (Polską) a państwem trzecim (Szwajcarią) i w postępowaniu tym odmówiono powrotu dziecka?

   W wypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze:

2) Jakie wymogi obowiązują w odniesieniu do podniesienia okoliczności utrzymania jurysdykcji [państwa członkowskiego dotychczasowego zwykłego pobytu dziecka] w ramach art. 10 lit. b) ppkt (i) rozporządzenia [nr 2201/2003]?

3) Czy art. 11 ust. 6–8 rozporządzenia [nr 2201/2003] znajdują zastosowanie również w wypadku prowadzenia postępowania w sprawie powrotu dziecka na podstawie konwencji haskiej [z 1980 r.] między państwem trzecim a państwem członkowskim Unii jako państwem schronienia[, do którego dziecko zostało uprowadzone], jeżeli przed uprowadzeniem dziecko miało zwykły pobyt w innym państwie członkowskim Unii?".

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

39 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE procedury współpracy między sądami krajowymi a Trybunałem do tego ostatniego należy udzielenie sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi, która umożliwi mu rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu. Z tego punktu widzenia do Trybunału należy, w stosownych przypadkach, przeformułowanie skierowanych do niego pytań (wyrok z dnia 30 stycznia 2024 r., Direktor na Glavna direktsia „Natsionalna politsia" pri MVR – Sofia, C-118/22, EU:C:2024:97, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo).

40 W niniejszej sprawie pytanie pierwsze wynika stąd, że zdaniem sądu odsyłającego stosowanie art. 10 rozporządzenia nr 2201/2003 jest uzależnione od wszczęcia postępowania w sprawie powrotu dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. między dwoma państwami członkowskimi, które to postępowanie uzupełniają przepisy art. 11 tego rozporządzenia. Tymczasem ponieważ ojciec przed sporem w niniejszej sprawie wszczął postępowanie w sprawie powrotu dziecka za pośrednictwem organu centralnego Konfederacji Szwajcarskiej, państwa trzeciego, co do którego bezsporne jest, że nie jest związane rozporządzeniem nr 2201/2003, sąd odsyłający uważa, że ani przepisy tego art. 11, ani w konsekwencji przepisy jego art. 10 nie mają zastosowania w sprawie w postępowaniu głównym.

41 W takich okolicznościach sąd odsyłający ma wątpliwości co do utrzymania jurysdykcji sądów niemieckich jako sądów państwa członkowskiego miejsca zwykłego pobytu dziecka bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem.

42 Wynika z tego, że poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 10 lit. b) ppkt (i) rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że przepis ten przestaje mieć zastosowanie z tego tylko powodu, że zwrócono się do organu centralnego państwa trzeciego o wszczęcie postępowania w sprawie powrotu dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r., a postępowanie to zakończyło się niepowodzeniem.

43 Nie kwestionując dopuszczalności tego pytania, rząd polski podnosi, że ów art. 10 nie ma zastosowania do sporu w postępowaniu głównym, ponieważ sąd polski oddalił wniosek ojca L o zarządzenie powrotu dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r., orzekając, że nie doszło do bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka.

44 W tym względzie wystarczy stwierdzić, że – jak potwierdza art. 11 ust. 8 rozporządzenia nr 2201/2003 – orzeczenie sądu państwa członkowskiego odmawiające uwzględnienia wniosku o powrót dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. nie wyklucza możliwości uznania swojej jurysdykcji przez sąd innego państwa członkowskiego na mocy art. 10 tego rozporządzenia.

45 Na podstawie tego uściślenia należy przypomnieć, że zgodnie z art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 jurysdykcja w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej przyznana jest sądom państwa członkowskiego miejsca zwykłego pobytu dziecka w chwili wniesienia pozwu lub wniosku. Ze względu bowiem na ich bliskość w sensie geograficznym sądy te znajdują się na ogół w najlepszej sytuacji dla dokonania oceny środków, które należy podjąć dla dobra dziecka [wyrok z dnia 14 lipca 2022 r., CC (Przeniesienie miejsca zwykłego pobytu dziecka do państwa trzeciego), C-572/21, EU:C:2022:562, pkt 27 i przytoczone tam orzecznictwo].

46 Jednakże zgodnie z art. 8 ust. 2 tego rozporządzenia owa jurysdykcja ogólna ma zastosowanie „z zastrzeżeniem przepisów art. 9, 10 i 12” tego rozporządzenia.

47 Artykuł 10 rozporządzenia nr 2201/2003 przewiduje, że jurysdykcja sądów państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, zostaje utrzymana do chwili uzyskania przez dziecko zwykłego pobytu w innym państwie członkowskim.

48 Przekazanie jurysdykcji sądom tego innego państwa członkowskiego jest uzależnione od spełnienia warunku przewidzianego w art. 10 lit. a), że osoba sprawująca pieczę przyzwoliła na uprowadzenie lub zatrzymanie, lub od spełnienia warunków, o których mowa we wspomnianym art. 10 lit. b). Na podstawie tej lit. b) wymaga się, po pierwsze, aby dziecko przebywało w tym innym państwie członkowskim przez co najmniej rok od chwili, w której osoba, instytucja lub inna jednostka sprawująca pieczę nad dzieckiem dowiedziała się lub powinna była się dowiedzieć o miejscu jego pobytu, po drugie, aby dziecko zadomowiło się w swoim nowym otoczeniu oraz, po trzecie, aby spełniony został co najmniej jeden z warunków przewidzianych w ppkt (i)–(iv) tego przepisu. Warunek określony w ppkt (i) tego przepisu przewiduje, że w ciągu roku od chwili, w której sprawujący pieczę nad dzieckiem dowiedział się lub powinien był się dowiedzieć o miejscu pobytu dziecka, „nie został złożony żaden pozew lub wniosek o powrót dziecka do właściwych organów państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało uprowadzone lub w którym jest zatrzymane”.

49 Ponadto należy przypomnieć, że zgodnie z art. 11 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003, jeżeli osoba, instytucja lub inna jednostka sprawująca pieczę nad dzieckiem wnosi pozew lub wniosek do właściwych organów państwa członkowskiego o wydanie orzeczenia na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. w celu doprowadzenia do powrotu dziecka bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymywanego w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, stosuje się ust. 2–8 wspomnianego art. 11.

50 Z brzmienia owego art. 11 jasno wynika, że przepis ten ma zastosowanie tylko wtedy, gdy między państwami członkowskimi wszczęto postępowanie w sprawie powrotu dziecka bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymanego na podstawie konwencji haskiej z 1980 r.

51 Jednakże nic w brzmieniu art. 10 tego rozporządzenia ani w jego systematyce lub w celach realizowanych przez to rozporządzenie nie pozwala na stwierdzenie, że zasada jurysdykcji szczególnej przewidziana we wspomnianym art. 10, polegająca co do zasady na utrzymaniu

jurysdykcji sądów państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, nie znajduje zastosowania ze względu na to, że postępowanie w sprawie powrotu zostało wszczęte bezskutecznie na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. między organami centralnymi lub sądowymi państwa trzeciego i państwa członkowskiego.

52 W pierwszej kolejności należy bowiem przypomnieć, że zasada jurysdykcji przewidziana w art. 10 rozporządzenia nr 2201/2003 opiera się na „bezprawnym uprowadzeniu lub zatrzymaniu dziecka", rozumianym zgodnie z art. 2 pkt 11 tego rozporządzenia jako uprowadzenie lub zatrzymanie dokonane z naruszeniem prawa do pieczy nad dzieckiem, które na mocy orzeczenia, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie przysługuje zgodnie z prawem państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, pod warunkiem że prawo pieczy nad dzieckiem było, wspólnie lub samodzielnie, faktycznie wykonywane w czasie uprowadzenia lub zatrzymania dziecka lub byłoby wykonywane, gdyby uprowadzenie lub zatrzymanie nie nastąpiło (zob. podobnie wyrok z dnia 2 sierpnia 2021 r., A, C-262/21 PPU, EU:C:2021:640, pkt 44).

53 Ta definicja bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka ogranicza się zatem do odniesienia do naruszenia prawa do pieczy nad dzieckiem przysługującego jednemu z podmiotów odpowiedzialności rodzicielskiej na mocy prawa państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt. Nie zależy ono zatem od – z konieczności późniejszego i potencjalnego – wszczęcia przez podmiot, któremu przysługuje piecza nad dzieckiem, postępowania w sprawie powrotu dziecka opartego na konwencji haskiej z 1980 r.

54 Taka wykładnia znajduje potwierdzenie w celu realizowanym przez art. 10 rozporządzenia nr 2201/2003, który polega na unikaniu przyznawania przewagi procesowej sprawcy bezprawnego uprowadzenia dziecka, która wynikałaby z faktu, że sądy państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed tym uprowadzeniem miało zwykły pobyt, automatycznie utraciłyby swoją jurysdykcję z tego tylko powodu, że dziecko to obecnie zwykle zamieszkuje ze sprawcą tego uprowadzenia w innym państwie członkowskim [zob. podobnie wyrok z dnia 13 lipca 2023 r., TT (Bezprawne uprowadzenie dziecka), C-87/22, EU:C:2023:571, pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo].

55 Po drugie, chociaż w celu ustania jurysdykcji sądów dotychczasowego miejsca zwykłego pobytu dziecka, art. 10 lit. b) odnosi się do braku jakiegokolwiek wniosku o powrót dziecka do właściwych organów państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub w którym zostało bezprawnie zatrzymane, to przepis ten w żaden sposób nie stanowi, że taki wniosek musi zostać złożony na podstawie konwencji haskiej z 1980 r., ani nie wyklucza możliwości złożenia go za pośrednictwem organu centralnego państwa trzeciego.

56 Natomiast założenie, na którym opiera się sąd odsyłający, sprowadzałoby się do zobowiązania podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej, którego prawo do pieczy zostało naruszone w rozumieniu art. 2 pkt 11 tego rozporządzenia, do powołania się na postanowienia konwencji haskiej z 1980 r. w celu żądania powrotu danego dziecka.

57 Tymczasem, po pierwsze, należy przypomnieć, że zgodnie z art. 60 rozporządzenia nr 2201/2003 postanowienia te nie mają pierwszeństwa przed przepisami tego rozporządzenia w stosunkach między państwami członkowskimi w sprawach uregulowanych w tym rozporządzeniu [zob. podobnie wyrok z dnia 13 lipca 2023 r., TT (Bezprawne uprowadzenie dziecka), C-87/22, EU:C:2023:571, pkt 58].

58 Po drugie, twierdzenie o istnieniu obowiązku powołania się na postanowienia konwencji haskiej z 1980 r. w celu żądania powrotu dziecka, które zostało uprowadzone za granicę, zostało już oddalone przez Trybunał w wyroku z dnia 19 września 2018 r., C.E. i N.E. (C-325/18 PPU i C-375/18 PPU, EU:C:2018:739, pkt 49, 51). Jak wynika z art. 34 tej konwencji, postępowanie w sprawie powrotu dziecka może bowiem opierać się na innych przepisach lub innych postanowieniach umów międzynarodowych, w szczególności dwustronnych. W tym względzie Trybunał wyjaśnił również w pkt 53 tego wyroku, że podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej może zgodnie z przepisami rozdziału III rozporządzenia nr 2201/2003 złożyć wniosek o uznanie i wykonanie orzeczenia dotyczącego władzy rodzicielskiej i powrotu dziecka wydanego przez właściwy sąd na mocy sekcji 2 rozdziału II tego rozporządzenia, nawet jeśli nie złożył wniosku o powrót dziecka w oparciu o konwencję haską z 1980 r.

59 Z tego względu sama okoliczność, że rodzic, którego prawo do pieczy zostało naruszone, wszczął bezskutecznie za pośrednictwem organu centralnego państwa trzeciego na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. postępowanie mające na celu powrót dziecka bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymanego, które to postępowanie zostało następnie przekazane właściwym organom państwa członkowskiego, nie ma wpływu na stosowanie do takiej sytuacji zasady jurysdykcyjnej przewidzianej w art. 10 rozporządzenia nr 2201/2003.

60 W trzeciej kolejności wbrew temu, co twierdzi sąd odsyłający, wyrok z dnia 24 marca 2021 r., MCP (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231), w którym Trybunał orzekł, że art. 10 tego rozporządzenia nie ma zastosowania do sytuacji, w której w dniu złożenia wniosku dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej dziecko uzyskało miejsce zwykłego pobytu w państwie trzecim w następstwie uprowadzenia do tego państwa, nie ma znaczenia dla powyższej wykładni. W sprawie w postępowaniu głównym bezsporne jest bowiem, że zarzucane bezprawne uprowadzenie nastąpiło między dwoma państwami członkowskimi, która to sytuacja objęta jest zakresem stosowania tego przepisu.

61 Wreszcie, w czwartej kolejności wbrew temu, co twierdzi rząd niemiecki, nie można przyjąć, w sytuacji, gdy rozporządzenie nr 2201/2003 milczy w tej kwestii, że stosowanie zasady jurysdykcyjnej w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej przewidzianej w art. 10 tego rozporządzenia jest uzależnione od stosowania przepisów proceduralnych, takich jak ustanowione w art. 11 ust. 6 i 7 wspomnianego rozporządzenia, których głównym celem jest uregulowanie przekazywania informacji dotyczących przyjętego na podstawie art. 13 konwencji haskiej z 1980 r. orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu, które ma zostać przekazane właściwemu sądowi państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, oraz określenie sposobu doręczania tych informacji (zob. podobnie wyrok z dnia 9 stycznia 2015 r., RG, C-498/14 PPU, EU:C:2015:3, pkt 46).

62 Z uwagi na powyższe rozważania na pytanie pierwsze trzeba odpowiedzieć następująco: art. 10 lit. b) ppkt (i) rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że przepis ten nie przestaje mieć zastosowania z tego tylko względu, że o przeprowadzenie postępowania w sprawie powrotu dziecka zwrócono się do organu centralnego państwa trzeciego na podstawie konwencji haskiej z 1980 r., a postępowanie to zakończyło się niepowodzeniem.

W przedmiocie pytania drugiego

63 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, jakie przesłanki muszą zostać spełnione, aby stwierdzić utrzymanie jurysdykcji sądów państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt.

64 Z uzasadnienia i okoliczności faktycznych przedstawionych we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że pytanie to dotyczy w szczególności dwóch kwestii odnoszących się zwłaszcza do pojęcia „wniosku o powrót", o którym mowa w art. 10 lit. b) ppkt (i) tego rozporządzenia. Po pierwsze, sąd odsyłający uważa, że wniosek o powrót złożony przez ojca L w dniu 7 lipca 2017 r. nie stanowi „wniosku o powrót" w rozumieniu art. 10 lit. b) ppkt (i) ze względu na to, że zmierzał on do powrotu dziecka do państwa trzeciego, a mianowicie Konfederacji Szwajcarskiej. Po drugie, sąd ten uważa, że wniosek o przyznanie pieczy nad dzieckiem złożony przez ojca w dniu 12 lipca 2018 r. można utożsamiać z „wnioskiem o powrót" w rozumieniu wspomnianego art. 10 lit. b) ppkt (i). Sąd ten zauważa jednak, że wniosek ten zostałby złożony po upływie rocznego terminu określonego w tym przepisie, gdyby dies a quo (data rozpoczęcia biegu) tego terminu miał być identyczny z dies a quo mającym zastosowanie w ramach wniosku o powrót złożonego w dniu 7 lipca 2017 r. w świetle żądań ojca. W tym kontekście sąd odsyłający zastanawia się również nad kwestią, czy osoba sprawująca pieczę nad dzieckiem ma możliwość przedstawienia nowych okoliczności w stosunku do tych, które podniosła w ramach tego postępowania, i jakie są w tym względzie zasady dotyczące ciężaru dowodu.

65 W świetle tych wyjaśnień i w świetle orzecznictwa Trybunału wspomnianego w pkt 39 niniejszego wyroku należy przeformułować pytanie drugie w ten sposób, że sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 10 lit. b) ppkt (i) rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „wniosku o powrót" w rozumieniu tego przepisu obejmuje wniosek o powrót dziecka do państwa innego niż państwo członkowskie, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, lub wniosek o przyznanie pieczy nad tym dzieckiem złożony do sądów tego państwa członkowskiego. W przypadku odpowiedzi twierdzącej sąd odsyłający stawia pytanie, po pierwsze, czy w celu ustalenia, że sprawujący pieczę nad dzieckiem złożył wniosek o powrót dziecka w terminie określonym we wspomnianym przepisie, ma on możliwość przedstawienia nowych okoliczności w stosunku do okoliczności, które podniósł w toku postępowania prowadzonego na podstawie konwencji haskiej z 1980 r., a po drugie, czy zasady dotyczące ciężaru dowodu są identyczne z tymi, które mają zastosowanie w ramach tego postępowania.

66 Jeżeli chodzi w pierwszej kolejności o to, czy – jak twierdzi w szczególności Komisja – wniosek o powrót dziecka do państwa, w tym do państwa trzeciego, innego niż państwo członkowskie, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, jest objęty zakresem art. 10 lit. b) ppkt (i) rozporządzenia nr 2201/2003, należy przede wszystkim stwierdzić, że rozporządzenie to nie precyzuje, co należy rozumieć przez „wniosek o powrót".

67 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału przy dokonywaniu wykładni przepisu prawa Unii należy uwzględniać nie tylko jego brzmienie, lecz także jego kontekst i cele regulacji, której część stanowi [zob. podobnie wyrok z dnia 13 lipca 2023 r., TT (Bezprawne uprowadzenie dziecka), C-87/22, EU:C:2023:571, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo].

68 W tym względzie nic w treści art. 10 rozporządzenia nr 2201/2003 nie pozwala na konkluzję, że wyrażenie „wniosek o powrót" oznacza inną czynność niż tę, poprzez którą dana osoba wnosi o powrót dziecka do państwa członkowskiego, na którego terytorium dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt.

69 Następnie, odnosząc się do kontekstu art. 10 tego rozporządzenia, należy przypomnieć, że przepis ten przewiduje szczególną zasadę jurysdykcyjną w stosunku do zasady ogólnej wyrażonej w art. 8 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia. Ów art. 10 wymienia zatem okoliczności, w których jurysdykcja sądów państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, zostaje utrzymana lub, przeciwnie, zostaje przeniesiona na sądy państwa członkowskiego, w którym dziecko uzyskało zwykły pobyt w następstwie bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania.

70 Jest zatem logiczne i zgodne z systematyką norm dotyczących jurysdykcji w dziedzinie odpowiedzialności rodzicielskiej przewidzianych w rozporządzeniu nr 2201/2003, po pierwsze, że „wniosek o powrót", o którym mowa w art. 10 tego rozporządzenia, należy skierować do właściwych organów państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone i w którym znajduje się fizycznie, a po drugie, że ten sam wniosek ma na celu doprowadzenie do powrotu tego dziecka do państwa członkowskiego, w którym dziecko miało miejsce zwykłego pobytu bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem i którego sądy, jak orzekł już Trybunał, ze względu na ich bliskość geograficzną znajdują się ogólnie w najlepszej sytuacji dla dokonania oceny środków, jakie należy podjąć w interesie dziecka [zob. podobnie wyrok z dnia 13 lipca 2023 r., TT (Bezprawne uprowadzenie dziecka), C-87/22, EU:C:2023:571, pkt 33 i przytoczone tam orzecznictwo]. Tymczasem wniosek zmierzający do tego, aby dziecko zostało przekazane do innego państwa, tym bardziej państwa trzeciego, w którym nie miało ono miejsca zwykłego pobytu przed bezprawnym uprowadzeniem, nie odpowiada tej logice.

71 Wreszcie, wykładnię tę potwierdza cel rozporządzenia nr 2201/2003. W rzeczywistości bowiem zmierza ono do zniechęcania do uprowadzania dzieci z jednego państwa członkowskiego do drugiego, a w przypadku gdy do takiego uprowadzenia dojdzie – zmierza do spowodowania niezwłocznego powrotu dziecka do państwa jego zwykłego pobytu (wyrok z dnia 19 września 2018 r., C.E. i N.E., C-325/18 PPU i C-375/18 PPU, EU:C:2018:739, pkt 47).

72 Trybunał orzekł już zresztą w odniesieniu do wykładni art. 11 rozporządzenia nr 2201/2003, że jednym z celów tego przepisu jest przywrócenie status quo ante, to znaczy sytuacji istniejącej przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem dziecka [zob. podobnie wyrok z dnia 16 lutego 2023 r., Rzecznik Praw Dziecka i in. (Wstrzymanie orzeczenia zarządzającego powrót), C-638/22 PPU, EU:C:2023:103, pkt 69 i przytoczone tam orzecznictwo].

73 Nawet jeśli, jak orzeczono w pkt 51–62 niniejszego wyroku, jurysdykcja ustanowiona w art. 10 rozporządzenia nr 2201/2003 nie jest uzależniona od okoliczności, że postępowanie w sprawie powrotu dziecka zostało wszczęte na podstawie konwencji haskiej z 1980 r., które to postępowanie uzupełniają między państwami członkowskimi przepisy art. 11 tego rozporządzenia, to jednak przywrócenie status quo ante stanowi bezwzględnie wspólny cel wniosków o powrót, o których mowa w art. 10 i 11 tego rozporządzenia.

74 W związku z tym wszystkie te cele byłyby zagrożone, gdyby „wniosek o powrót” był rozumiany jako wniosek o przekazanie dziecka do państwa, na którego terytorium dziecko to nie miało miejsca zwykłego pobytu bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem (zob. podobnie wyrok z dnia 8 czerwca 2017 r., OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, pkt 38).

75 Wykładnię tę potwierdza konwencja haska z 1980 r. O ile bowiem prawdą jest, jak twierdzi Komisja, że art. 8 akapit pierwszy tej konwencji upoważnia podmiot, któremu przysługuje prawo do pieczy, do wystąpienia z wnioskiem o powrót za pośrednictwem organów centralnych każdej umawiającej się strony, o tyle preambuła wspomnianej konwencji wskazuje jednak, że konwencja ta ma na celu ochronę dziecka na płaszczyźnie międzynarodowej przed szkodliwymi skutkami bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania oraz ustanowienie procedur w celu zapewnienia niezwłocznego powrotu dziecka do państwa jego zwykłego pobytu [zob. podobnie wyrok z dnia 16 lutego 2023 r., Rzecznik Praw Dziecka i in. (Wstrzymanie orzeczenia zarządzającego powrót), C-638/22 PPU, EU:C:2023:103, pkt 64].

76 Z wykładni językowej, systemowej i celowościowej art. 10 lit. b) ppkt (i) rozporządzenia nr 2201/2003 wynika zatem, że pojęcie „wniosku o powrót” w rozumieniu tego przepisu oznacza wniosek, w którym osoba domaga się powrotu dziecka do państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem.

77 Natomiast wniosek mający na celu doprowadzenie do tego, by dziecko dołączyło do jednego z rodziców w państwie trzecim, w którym dziecko to nie miało zwykłego pobytu bezpośrednio przed jego bezprawnym uprowadzeniem, nie stanowi „wniosku o powrót” w rozumieniu art. 10 lit. b) ppkt (i).

78 W drugiej kolejności nie można przyjąć, że wniosek o przyznanie pieczy nad dzieckiem złożony do sądów państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem, jest równoważny z wnioskiem o powrót w rozumieniu art. 10 lit. b) ppkt (i) rozporządzenia nr 2201/2003.

79 Jak bowiem zauważył zasadniczo rzecznik generalny w pkt 61 opinii, z art. 10 lit. b) tego rozporządzenia wynika, że wniosek o powrót dziecka i wniosek o przyznanie pieczy nad dzieckiem nie są zamienne, ponieważ te dwa wnioski pełnią różne funkcje. Po pierwsze, w przeciwieństwie do wniosku o przyznanie pieczy nad dzieckiem, który wymaga pogłębionego badania istoty sporu z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej, wniosek o powrót z uwagi na swój charakter jest przedmiotem postępowania przyspieszonego, ponieważ ma on na celu zapewnienie, jak stanowi motyw 17 rozporządzenia nr 2201/2003, niezwłocznego powrotu dziecka [zob. podobnie wyrok z dnia 16 lutego 2023 r., Rzecznik Praw Dziecka i in. (Wstrzymanie orzeczenia zarządzającego powrót), C-638/22 PPU, EU:C:2023:103, pkt 68, 70]. Po drugie, Trybunał orzekł już, że orzeczenie w przedmiocie powrotu lub zatrzymania dziecka nie reguluje kwestii pieczy nad dzieckiem z tego względu, że niemożność skorzystania z postępowania w sprawie powrotu dziecka pozostaje bez uszczerbku dla możliwości dochodzenia przez rodzica, którego prawo do pieczy nad dzieckiem zostało naruszone, jego praw dotyczących istoty odpowiedzialności rodzicielskiej w drodze postępowania prowadzonego przed sądami, które mają jurysdykcję do rozpoznania sprawy na podstawie przepisów rozporządzenia nr 2201/2003 (zob. podobnie wyrok z dnia 8 czerwca 2017 r., OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, pkt 65 i przytoczone tam orzecznictwo).

80 Ponieważ ani wniosku o powrót dziecka do państwa, w którym dziecko nie miało miejsca zwykłego pobytu bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem, ani wniosku o przyznanie pieczy nad tym dzieckiem nie można zakwalifikować jako „wniosków o powrót" w rozumieniu art. 10 lit. b) ppkt (i) rozporządzenia nr 2201/2003, nie ma potrzeby badania kwestii wymienionych w ostatnim zdaniu pkt 65 niniejszego wyroku.

81 Z uwagi na ogół powyższych rozważań na pytanie drugie trzeba odpowiedzieć następująco: art. 10 lit. b) ppkt (i) rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „wniosku o powrót" w rozumieniu tego przepisu nie obejmuje ani wniosku o powrót dziecka do państwa innego niż państwo członkowskie, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem, ani złożonego do sądów tego państwa członkowskiego wniosku o przyznanie pieczy nad tym dzieckiem.

W przedmiocie pytania trzeciego

82 Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 11 ust. 6–8 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że przepis ten ma zastosowanie przy prowadzeniu postępowania w sprawie powrotu dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. między państwem trzecim a państwem członkowskim, w którym dziecko to się znajduje w następstwie bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania, jeżeli przed uprowadzeniem dziecko miało zwykły pobyt w innym państwie członkowskim.

83 Jak wyjaśniono w pkt 50 niniejszego wyroku, z brzmienia art. 11 tego rozporządzenia wynika, że ma ono zastosowanie wyłącznie w związku z postanowieniami konwencji haskiej z 1980 r. w stosunkach między państwami członkowskimi.

84 Wynika z tego – jak słusznie podniosły rządy niemiecki i polski oraz Komisja – że obowiązki informowania i doręczenia przewidziane w art. 11 ust. 6 i 7 wspomnianego rozporządzenia, jak również wykonalność orzeczenia, o której mowa w art. 11 ust. 8 tego rozporządzenia, nie mają zastosowania w ramach postępowania w sprawie powrotu dziecka prowadzonego między organem centralnym państwa trzeciego a organami państwa członkowskiego, w którym znajduje się to dziecko w następstwie bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania.

85 Z uwagi na powyższe rozważania na pytanie trzecie trzeba odpowiedzieć, iż art. 11 ust. 6–8 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że nie ma on zastosowania do postępowania w sprawie powrotu dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. między państwem trzecim a państwem członkowskim, w którym dziecko to się znajduje w następstwie bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania.

W przedmiocie kosztów

86 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 10 lit. b) ppkt (i) rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000,**

   należy interpretować w ten sposób, że:

   przepis ten nie przestaje mieć zastosowania z tego tylko względu, że o przeprowadzenie postępowania w sprawie powrotu dziecka zwrócono się do organu centralnego państwa trzeciego na podstawie konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzonej w Hadze dnia 25 października 1980 r., a postępowanie to zakończyło się niepowodzeniem.

2) **Artykuł 10 lit. b) ppkt (i) rozporządzenia nr 2201/2003**

   należy interpretować w ten sposób, że:

   pojęcie „wniosku o powrót" w rozumieniu tego przepisu nie obejmuje ani wniosku o powrót dziecka do państwa innego niż państwo członkowskie, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem, ani złożonego do sądów tego państwa członkowskiego wniosku o przyznanie pieczy nad tym dzieckiem.

3) **Artykuł 11 ust. 6–8 rozporządzenia nr 2201/2003**

   należy interpretować w ten sposób, że:

   nie ma on zastosowania do postępowania w sprawie powrotu dziecka na podstawie Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzonej w Hadze dnia 25 października 1980 r., między państwem trzecim a państwem członkowskim, w którym dziecko to się znajduje w następstwie bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania.

Podpisy